

Jacob Campo Weyermans bloemschilderingen

en de auriculas van Pain et Vin

Aart Vos

Geen woest bloeiende planten, maar nette aangeharkte perkjes, dat was het ideaal van de gegoede burger in de achttiende eeuw. Hij wilde de natuur naar zijn hand zetten, schikte de planten en bloemen in potten en harkte het pad aan. Als we een blik werpen in boedels uit die tijd dan zien we hun voorkeur. De notaris nam vaak de hof mee bij zijn inventarisatie-werkzaamheden.

Bij de dood van zijn moeder, Maria van Schaak, in 1754, liet haar zoon, havenmeester en 'opsiender over vuur en lig', Gelijk Roels, alle roerende goederen in het huis en de hof door de notaris opschrijven. Maria van Schaak hield van bloemen en planten, want in een bloembak stonden maar liefst 66 potten met 'genoffelen' (anjers) en daarnaast stonden nog een paar honderd potten met 'oriculaas' (sleutelbloemen), violieren, opnieuw 'genoffelen' en verder boompjes, zoals een laurier, een peperboompje en twee mirtusboompjes. In de tuin waren ook perken aangelegd met tulpen, anjelieren, ranonkels en hyacinthen.¹

Misschien had Maria de bloemen, de boompjes en de bollen wel gekocht van Lambert Pain et Vin. De man met zijn bijzondere naam, woonde aan de Nieuwstraat en was administrateur van de gewestelijke 'belastingdienst', maar handelde ook in bloembollen. 'Gevaarlijk spul' want er werden in de zeventiende eeuw niet alleen schatten aan verdiend, velen raakten door deze 'windhandel' ook aan de bedelstaf. Er werd druk gespeculeerd en mensen bouwden luchtkastelen. Mensen leenden zelfs geld om tegen torenhoge prijzen bloembollen te kopen. Een 'Legio Lease' affaire avant la lettre.

Zijn werk bracht Pain et Vin in aanraking met Jacob Campo Weyerman (1677-1747), een eigenaardig heerschap met een aantal onaangename kantjes. De charlatan was wel begaafd. Hij kon goed schrijven en schilderen.² Vooral het schilderen van bloemen ging hem goed af. In Weyermans geschriften treedt Lambert Pain et Vin ook op.³ Lambert nodigde Weyerman uit om zijn 'keurlijkste

Jacob Campo Weyerman (1677-1747), 'Bloemstillevens in vaas'
(Foto: Noordbrabants Museum)

Luyksche en Engelsche auriculas' te komen schilderen. Weyerman stond en staat bekend om zijn grote fantasie. Het is moeilijk om vast te stellen of de schilder gelijk had. Hij vertelt namelijk dat Pain et Vin wilde dat hij de 'kostbare tulpen en auriculaes' op perkament schilderde, en

op z'n voordeligst. Dat wil zeggen er mocht geen onvolkomenheid aan zitten, want Pain et Vin ging met deze schilderwerkjes het land in om kopers voor zijn bollen te winnen. Wat er, zo schrijft Weyerman 'ontbrak aen de natuur, was ik genoodzaakt om te repareeren door de konst' of 'de schoonheit der bloemen werd verdubbeld en de wanstalten verbloemd'. Hij noemt dan het voorbeeld van een 'auricula, met een mager trosje blauwe bloemen en een dunne stengel, die hij op bevel van Pain et Vin moest veranderen in een 'tros van vijftwintig à dertig vlak openleggende ultramarijne of hoogblauwe bloemen met een volmaekt sneeuwit rond oog en met een dikke stevige steng'. Dankzij deze schilderijtjes op perkament verkocht Lambert Pain et Vin voor honderden guldens aan bloemen, aldus Weyerman. Zo trapte een 'bejaarde Dordrechtse vrijer' er in en kocht voor een gulden of 800 bloemen van de Bosschenaar, die Weyerman 'de paus der bloemisten' noemde. Lambert Pain et Vin was geen lieve jongen. In 1721 stond hij terecht voor gepleegde verduisteringen.⁴ Weyerman en Pain et Vin, beiden hadden iets met bloemen. Aan beiden heren zat ook een luchtje, maar dan van een onaangename soort. Jacob Campo Weyerman, althans een bloemschilderij van hem, is te zien op de tentoonstelling *Bloemen van verlangen* in het Noordbrabants Museum. Misschien heeft Weyerman de bloemen mooier gemaakt dan ze in werkelijkheid waren.

Een tentoonstelling is meestal verrassend en wordt nog interessanter als er 'een verhaal' aan de kunstenaar vastzit. En, zou het tentoongestelde schilderij niet in het huis aan de Nieuwstraat aan de muur hebben gehangen? Lambert Pain et Vin bezat volgens de in 1719 opgemaakte boedelinventaris een aantal schilderijen van Weyerman. Twee schilderijen 'verbeeldende bloemen, met swarte lijsten' hingen in de voorkamer en een schilderij met een 'ovaale gesnede lijst' prijkte in de 'cantoirkamer'. De eerste twee schilderijen brachten ruim 34 gulden op, het laatste 21 gulden.⁵ Dat lijkt weinig, maar de meeste schilderijen gemaakt door 'kladschildertjes', waren al voor een paar gulden te koop.

Noten

- 1 Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Notarieel Archief nr. 3275.
- 2 Anton Bossers e.a. *De satiricus Jacob Campo Weyerman, de luis in de pels van de Verlichting* (Den Haag 1987). De Stichting Jacob Campo Weyerman verzorgt sedert 1977 een tijdschrift dat de vele werkzaamheden en de figuren rond en in het leven van Weyerman belicht.
- 3 K. Bostoen en A. Hanou (uitg.), *Geconfineert voor altoos. Stukken behorend bij Het proces Jacob Campo Weyerman, vermeerderd met een autobiografie* (Leiden 1997) 206-210. Over Lambert Pain et Vin ook: Ton J. Broos, *Tussen zwart en ultramarijn. De levens van schilders beschreven door Jacob Campo Weyerman, 1677-1747* (Amsterdam 1990).
- 4 Huisarchief Almelo, inv.nr. 371.
- 5 Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Notarieel Archief, nr. 2981.

